

SANTÍN, D., BALART, P., CABRALES, A., CALERO, J., DE LA FUENTE, Á.,
ORIOLESCARDÍBUL, J., FELGUEROSO, F., & SICILIA, G.

Reflexiones sobre el sistema educativo

Madrid: Fundación Ramón Areces y Fundación europea sociedad y educación, Editorial Centro de Estudios Ramón Areces S.A., 2015, 314 s.

Sektor vzdelávania ako súčasť dynamicky sa meniacej spoločnosti stále hľadá nové cesty, ktoré by dokázali vyhovieť požiadavkám doby. Rýchlosť a rozsah týchto zmien nás núti hľadať také modely školy a vzdelanosti, ktoré by nadobudli aj v týchto podmienkach svoju funkčnú podobu. Aplikácia a realizácia funkčného vzdelávacieho systému, ktorý podporuje človeka nielen ako tvorcu rozvoja a hospodárskeho rastu, ale aj ako rozvinutú osobnosť, je otázkou mnohých krajín. Náhľad na systém vzdelávania a reformy školstva v iných európskych krajinách nám poskytuje obraz o ich rozmanitých funkčných podobách v globalizovanom svete. Dobrým príkladom je Španielsko a jeho vzdelávací systém, ktorý má v zornom poli recenzovaná publikácia.

Je zrejmé, že nielen španielski autori, ale aj výskumníci z celého sveta sa pokúšajú čo najpodrobnejšie skúmať úspešné vzdelávacie programy a všetky faktory, ktoré vstupujú do dynamických procesov vzdelávacích zmien. Recenzovaná publikácia môže byť pre čitateľa zaujímavou aj z pohľadu uvedenia do reality a politiky španielskeho systému vzdelávania. Pri hľadaní reformných inšpirácií a možností skúmania reformovaných procesov a ich dopadov na vzdelávací systém sú v zornom poli stredo európskej odbornej verejnosti. Väčšinou sú to vzdelávacie systémy anglicky hovoriacich krajín. Španielsky hovoriace krajiny a ich vzdelávacie systémy nie sú v našej oblasti veľmi známe a analyzované. Z tohto dôvodu môže byť pre nás zaujímavé nazrieť na túto oblasť prostredníctvom publikácie, vydané španielskymi autormi. Je príkladom toho, ako na základe empirických výskumov Španielsko hľadá cesty k etablovaní funkčného vzdelávacieho systému.

Kolektívna monografia osemčlenného autorského kolektívu pod názvom „Reflexia španielskeho vzdelávacieho systému“ bola publikovaná v roku 2015. Je výsledkom tvorivého úsilia a spolupráce dvoch španielskych nadácií, *Fundación Europea Sociedad y Educación* (Európska nadácia Spoločnosť a Výchova) a *Fundación Ramón Areces* (Nadácia Ramóna Aceresa). Ich práca je zameraná hlavne na podporu strategických zmien v systéme vzdelávania v Španielsku, prostredníctvom jeho výskumu. Ako sami autori uvádzajú, ich vzájomná spolupráca vytvorila optimálny priestor na reflexiu, kritickú analýzu, a spoločenskú diskusiu o princípoch a hodnotách na ktorých by mal byť budovaný systém vzdelávania v Španielsku. Ide im hlavne o prehĺbenie poznatkov o reálnom stave španielskeho vzdelávacieho systému a o tých determinantoch, ktoré sú podstatné pri navodzovaní zmien vedúcich ku skvalitneniu vzdelávania. Všetky výstupy v rámci tejto publikácie sú dostupné online (<http://www.sociedadyeducacion.org/publicaciones/monografias-sobre-educacion/>).

Recenzovaná publikácia je súborom samostatných štúdií, vypracovaných tímom autorov, špecialistov na oblasť ekonomiky vzdelávania. Ide o sedem samostatných

<https://doi.org/10.14712/23363177.2018.284>

www.orbisscholae.cz

160 štúdií, ktoré analyzujú výsledky empirických výskumov orientovaných na hľadanie súvislostí medzi produktivitou vzdelávacieho systému a kvalitou ľudského kapitálu. Autori chcú upozorniť na potrebu zmien nesúrodého a stále sa meniaceho španielskeho vzdelávacieho systému. Cieľom je dosiahnuť jeho stabilitu a tým aj vyššiu kvalitu, ktorej zásadným atribútom je schopnosť prispieť k sociálnej rovnosti. Ako sami upozorňujú, stabilita neznamená uniformitu, ale rozmanitosť ako nevyhnutný základ pre dosiahnutie sociálnej rovnosti prostredníctvom vzdelávacieho systému.

Spoločným tematickým spojivom všetkých príspevkov v publikácii je snaha o nastrošovanie otázok a hľadanie odpovedí na ne tak, aby autori prispeli k hľadaniu ciest k vytváraniu stability v rámci španielskeho vzdelávacieho systému. Keďže Španielsko v určitom zmysle prešlo rovnakou historickou skúsenosťou ako Česko a Slovensko, teda transformačnou premenou od totality k demokracii, môžu byť spôsoby ich nazerania na otázky rozvíjania edukačného systému pre nás inšpiratívne.

Hlavné otázky, ktoré si kladú autori sú nasledujúce:

- Aký typ a spôsob vzdelávania, ktoré zručnosti a kompetencie žiakov v nich rozvíjané, sú predpokladom trvalo udržateľného spoločenského a ekonomického rastu a spravodlivejšej distribúcie príležitostí pre rozvoj ľudského kapitálu v rámci existujúcej sociálnej diverzifikácie spoločnosti v Španielsku?
- Aké vzdelávacie reformy a programy majú potenciál byť úspešné v rámci vzdelávacieho systému reagovať na spoločenské výzvy súčasnosti?
- Ktoré externé faktory by sa mali zohľadňovať pri zavádzaní nových vzdelávacích politík, ktoré by mali smerovať k rozvoju a konkurencieschopnosti španielskej spoločnosti?

Recenzovaná publikácia je rozdelená do dvoch častí. Úvod reflektuje súčasný stav španielskej edukačnej reality a zároveň umožňuje náhľad na výsledky z predchádzajúcich empirických výskumov, ktoré už boli v tomto smere v Španielsku realizované. Autori na základe analýzy ich výsledkov oboznamujú čitateľa s tým, ktoré aplikované zmeny sa v španielskom vzdelávacom systéme za posledné roky osvedčili, v podpore trvalého hospodárskeho rastu.

Prvá časť publikácie obsahuje tri samostatné štúdie sumarizujúce výsledky realizovaných empirických výskumov. Všetky uvedené štúdie sledujú zámer skúmať vzťah medzi investíciami vynaloženými na podporu rozvoja ľudského kapitálu a zvyšovaním kvality vzdelávania. Autori, opierajúc sa aj o analýzy výsledkov predchádzajúcich výskumov, potvrdzujú pozitívnu koreláciu medzi veľkosťou investícií na podporu rozvoja ľudského kapitálu a zvýšením kvality vzdelávacích výsledkov. Je preto zjavné, že potreba investícií do rozvoja ľudského kapitálu predstavuje trvalú výzvu pre španielsku vzdelávaciu politiku a ekonomiku.

Druhá časť publikácie je súborom ďalších štyroch samostatných štúdií, ktoré prezentujú výsledky výskumov zameraných na identifikáciu tých determinantov a faktorov, ktoré na inštitucionálnej úrovni vstupujú do procesov implementácie a realizácie zmeny vzdelávacieho systému. Identifikácia týchto faktorov a determinantov vytvára východisko na tvorbu evalvačných rámcov súčasného stavu vzdeláva-

cích politik v Španielsku. Smeruje pritom ku koncipovaniu rozsiahlejších výskumov orientovaných na tie vzdelávacie stratégie, ktoré vedú k úspešnosti vzdelávacích programov. V tejto súvislosti si autori kladú otázku, do akej miery je relevantná požiadavka na také zmeny vo vzdelávaní, ktoré smerujú k neustálemu zlepšovaniu zručností a vedomostí žiakov. Ako následne konštatujú, zlepšovanie zručností a vedomostí žiakov vedie k zvýšeniu produktivity a tým k zlepšeniu hospodárskej politiky. Zlepšenie produktivity musí byť jednou z najdôležitejších priorít hospodárskej politiky Španielska, tvrdia autori. Z tohto dôvodu navrhujú, ako nevyhnutnú, podporu zmien vo vzdelávaní, ktorú považujú za úzko spätú s produktivitou.

V dodatku publikácie môžeme nájsť základné ukazovatele o stave španielskeho systému vzdelávania do roku 2015, ktorý takto prvýkrát vyberá, systematizuje a syntetizuje informácie súvisiace s účasťou Španielska v medzinárodných meraniach týkajúcich sa výsledkov vzdelania organizovaných OECD a IEA.

Našu pozornosť zaujala štúdia s názvom „Dopad predprimárneho vzdelávania na výsledky vzdelávania žiakov na primárnom stupni školy“ od autorov Daniela Santína a Gabriela Sicilia z Univerzity Complutense v Madride sa venuje súvislosti vplyvu dĺžky tohto vzdelávania na výsledky žiakov na primárnom stupni školy. Autori predpokladajú, že dĺžka, teda počet rokov absolvovania predprimárneho vzdelávania pozitívne súvisí s úrovňou rozvoja kompetencií žiakov na primárnom stupni školy. Čitateľ z nášho regiónu sa musí pripraviť na inú konštrukciu textu, než na akú sme zvyknutí v podobných textoch našej proveniencie. Autori síce uvádzajú, že štúdia prináša výsledky empirického výskumu, ale doklady o použitej metodológii nie sú celkom jasné a jednoznačné. V texte sa tvrdenia autorov opierajú skôr o obsahovú analýzu a výsledky iných empirických výskumov. Ciele samotného výskumu sa tak nedajú celkom jednoznačne identifikovať, ale závery odkazujú na pozitívny vzťah medzi dĺžkou absolvovania predprimárneho vzdelávania a rozvojom kognitívnych kompetencií žiakov na primárnom stupni školy. Autori, v duchu celej publikácie, hľadajú tie segmenty vzdelávacej sústavy, ktoré rozhodujúcim spôsobom prispievajú k rozvoju ľudského kapitálu a do ktorých sa teda oplatí investovať. V tejto súvislosti je zrejmé, že podobne ako na Slovensku a v Čechách, na medzinárodnej úrovni pertraktovaná potreba investícií do predprimárneho vzdelávania, nie je dostatočne tematizovaná ani v španielskom odbornom i politickom diskurze. Taktiež je veľkou politickou a ekonomickou výzvou aj pre španielsku spoločnosť.

Recenzovaná publikácia je dynamickou reakciou na podporu funkčných vzdelávacích systémov vo výzvach súčasnosti. Nazeranie autorov môže byť inšpiratívne pre odbornú akademickú verejnosť, ktorá skúma efektívnu cestu k etablovaniu funkčného systému edukácie v globalizovanom svete. Ukazuje sa, ako to dokladá aj ilustratívne uvádzaná štúdia, že otázky udržateľnosti rozvoja vzdelávacích systémov v dynamicky sa meniacom spoločenskom a ekonomickom prostredí majú širší medzinárodný charakter. Vďaka recenzovanej publikácii môžeme nahliadnuť, ako sa s touto otázkou vyrovnávajú v Španielsku. Publikácia je dobrou ukážkou aj toho, akými výskumnými metódami sa usilujú v Španielsku reflektovať ich edukačnú

- 162** realitu. Ukazujú aj ciele a funkčnú podstatu vzdelávacích politík a to z možno trochu netradičného pohľadu ekonómie vzdelávania, ktorej význam ako pedagogickej disciplíny bude zrejme stále viac narastať.

Vanda Dluholucká
vanda.dluholucka@umb.sk